

ટેક્સ ટુડે

RNI No.GUJGUJ/2016/74805

e-mail: taxtodayuna@gmail.com

e-mail: editor@taxtoday.co.in

www.taxtoday.co.in

પ્રતિશ્રી,

Tax Today (Monthly)

(ટેક્સ સંલગ્ન તથા અન્ય મહત્વના સમાચાર પ્રસિદ્ધ કરતું માસિક)

◆ વર્ષ: ૧૦ ◆ અંક: ૪ ◆ સળંગ અંક: ૧૧૧ ◆ તા.૨૧/૦૨/૨૦૨૬, શનિવાર ◆ પાના-૪ ◆ છૂટક અંકની કિંમત રૂ.૨૦ ◆ વાર્ષિક લવાજમ રૂ.૨૦૦/- (કુરીયર સાથે રૂ.૩૦૦/-)

◆ તંત્રી-માસિક અને પ્રકાશક: ભવ્ય દિપકભાઈ પોપટ ◆ પ્રકાશન સ્થળ: ૨૦૨-૨૦૩, ઘુપ કોમ્પ્લેક્ષ, પોલીસ લાઈન સામે, ઉના, જી.ગીર સોમનાથ-૩૬૨૫૬૦

◆ ફોન : ૦૨૮૭૫-૨૨૧૭૦૦, ફેક્સ: ૦૨૮૭૫-૨૨૧૭૦૦, મો. : ૯૯૨૪૧ ૨૧૭૦૦ ◆ મુદ્રણ સ્થળ : પ્રથમેશ ઓફસેટ, ગોંદરા ચોક, ઉના.

Post. Regn. No. G-JND/338/2020-2022. - Office of posting Una Post Office on 3rd Monday of Every Month

ટેક્સ એડવોકેટ ગુજરાત દ્વારા સ્ટડી મિટિંગ યોજાઈ

ટેક્સ એડવોકેટ એસોસિએશન ગુજરાત દ્વારા ૫મી સ્ટડી મિટિંગ એએમએ અમદાવાદ ખાતે યોજાઈ. જેમાં અશ ટૂલ્સ ટેક્સ વ્યવસાયીઓને ઉપયોગી નીવડે અંગે યુવા સીએ શ્રીધર શાહે વક્તવ્ય આપેલ. બીજા વક્તાશ્રી એડવોકેટ હાર્દિક મોઢે જીએસટી કાયદા અન્વયે ફર્સ્ટ અપીલ અને ટ્રીબ્યુનલ અંગે ની કાર્યવાહી અંગે વક્તવ્ય આપેલ. આ મિટિંગ માં પ્રમુખ અનિલ ટીમ્બડીયા, મંત્રી દીપ પરીખ, ટ્રેઝરર અમિત સોની, કારોબારી સભ્યો, પાસ્ટ પ્રેસિડેન્ટશ્રીઓ, ટેક્સ વ્યવસાયીઓ મોટી સંખ્યામાં ઉપસ્થિત રહેલ. અમિતભાઈ સોની, નડિયાદ

ગુજરાત વિધાનસભામાં ગુજરાત સરકારના નાણામંત્રી કનુભાઈ દેસાઈ દ્વારા વર્ષ ૨૦૨૬-૨૭ માટેનું બજેટ રજૂ

ગુજરાત બજેટ ૨૦૨૬ કોઈ નવો વેરો નહિ, પ્રોફેશનલ ટેક્સ નાબુદી તથા એમનેસ્ટી સ્કીમ અંગે કોઈ જાહેરાત નહિ

₹ ૯૭૪ કરોડનો અનુમાનિત વધારો – કરમાં વધારો નહીં, ₹ ૨૧૦ કરોડની રાહત

ગુજરાત વિધાનસભામાં તા. ૧૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૬ના રોજ રાજ્યના નાણાં પ્રધાન શ્રી કનુભાઈ દેસાઈએ વર્ષ ૨૦૨૬-૨૭ માટેનું બજેટ (ભાગ-બ) રજૂ કર્યું. બજેટ અંદાજ મુજબ રાજ્યને કુલ ₹ ૧૧૮૪ કરોડનો વધિયારો નોંધાયો છે. કરમાં કોઈ વધારો કરાયો નથી, જ્યારે ₹ ૨૧૦ કરોડની કરરાહત આપવામાં આવી હોવાથી અંતિમ વધિયારો ₹ ૯૭૪ કરોડ રહેશે.

GST ક્ષેત્રે મોટા સુધારા – ₹ ૧૧,૦૦૦ કરોડની બચત

નાણાં પ્રધાનશ્રીએ જણાવ્યું હતું કે ૩ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૫ના રોજ યોજાયેલી ૫૬મી **જ્ઞાન કાઉન્સિલ બેઠકમાં "Next-Gen GST" અને "GST 2.0" જેવા લોકો કેન્દ્રિત સુધારા અમલમાં મુકાયા છે. ટેક્સ દરોમાં ઘટાડાના પરિણામે રાજ્યના નાગરિકોને એક જ વર્ષમાં આશરે ₹ ૧૧,૦૦૦ કરોડની GST બચત થશે.

GST હેઠળ નોંધપાત્ર નિર્ણયો આ મુજબ છે

- **રિફંડમાં ઝડપ:** જોખમ આધારિત મૂલ્યાંકન આધારે ૭ દિવસમાં ૯૦% રિફંડ પ્રોવિઝનલ સ્વરૂપે ચૂકવવાની જોગવાઈ, જેથી વેપારીઓનું વર્કિંગ કેપિટલ અટવાઈ ન રહે.
- **સરળ નોંધણી યોજના:** નાના અને મધ્યમ ઉદ્યોગકારોને દર મહિને ₹ ૨.૫ લાખ સુધી ITC પાસ કરતા હોય તો માત્ર ૩ કાર્યદિવસમાં GST નંબર મળે તેવી સરળ યોજના. છેલ્લા ત્રણ મહિનામાં આશરે ૫૨,૦૦૦ વેપારીઓએ આ યોજના હેઠળ નોંધણી મેળવી છે.

GST આવકમાં ૧૨%થી વધુ વૃદ્ધિ

રાજ્યમાં GST વહીવટની કાર્યક્ષમતા અને કરદાતાઓના સહકારને કારણે ચાલુ નાણાકીય વર્ષ દરમિયાન ગયા વર્ષની સરખામણીએ ૧૨%થી વધુ વૃદ્ધિ નોંધાઈ છે.

ગુજરાતમાં હાલ GST હેઠળ નોંધાયેલા કરદાતાઓની સંખ્યા ૧૩.૬૯ લાખ સુધી પહોંચી છે, જે ગયા વર્ષ કરતાં આશરે ૮% વધુ છે.

GST રિટર્ન ફાઇલિંગમાં નિયમિતતા જાળવી રાખવા બદલ ગુજરાત દેશભરમાં ૨૦૨૫-૨૬ દરમિયાન પ્રથમ સ્થાન પર રહ્યું છે.

બાયોમેટ્રિક ચકાસણી હવે જિલ્લા સ્તરે

વેપારીઓને સુવિધા મળે તે હેતુથી અગાઉ જામનગરના વેપારીઓને બાયોમેટ્રિક અને દસ્તાવેજ ચકાસણી માટે જુનાગઢ જવું પડતું હતું. હવે ૨૬ જાન્યુઆરી, ૨૦૨૬થી જામનગરમાં અઠવાડિયામાં બે દિવસ બાયોમેટ્રિક સુવિધા શરૂ કરાઈ છે. આ સુવિધા આગામી સમયમાં આણંદ, ભરૂચ, મોરબી, સુરેન્દ્રનગર, ભુજ અને પાટણ ખાતે પણ શરૂ કરાશે.

ઇલેક્ટ્રિક વાહનો પર

ટેક્સ રાહત એક વર્ષ માટે વધારાઈ

ગ્રીન ગ્રોથના વિઝન અંતર્ગત ઇલેક્ટ્રિક વાહનો પર લાગુ ૬% સુધીના લમ્પસમ મોટર વ્હીકલ ટેક્સમાં ૫% સુધીની રાહત (અસરકારક દર ૧%) આપવામાં આવી હતી. આ યોજના પૂર્ણ થવા આવી રહી હોવાથી રાજ્ય સરકારે આ રાહતને વધુ એક વર્ષ માટે લંબાવવાનો નિર્ણય કર્યો છે.

આ પગલાથી રાજ્યના નાગરિકોને આશરે ₹ ૨૧૦ કરોડનો લાભ થશે.

કરમાં વધારો નહીં-સંતુલિત બજેટ

બજેટ મુજબ:

- બજેટ અંદાજ મુજબ વધારો ₹ ૧૧૮૪ કરોડ
- કરમાં વધારો શૂન્ય
- કરરાહત ₹ ૨૧૦ કરોડ
- અંતિમ અનુમાનિત વધિયારો ₹ ૯૭૪ કરોડ.

પ્રોફેશનલ ટેક્સ રદ કરવાની આશા ફળી નહિ

ગુજરાતના વેપારીઓ દ્વારા જી.એસ.ટી. લાગુ થયા બાદ પ્રોફેશનલ ટેક્સ રદ કરવા અંગે સતત માંગણી કરવામાં આવી રહી છે. વેપારીઓ આ બજેટમાં આ અંગે જાહેરાત થશે તેવી આશા સેવી રહ્યા હતા.

પરંતુ આ બજેટમાં તેમના માટે ફરી નિરાશા હાથ લાગી હતી અને પ્રોફેશનલ ટેક્સ નાબુદી અંગે કોઈ જાહેરાત બજેટમાં કરવામાં આવી નથી. આ બાબતે વાત કરતા ગુજરાત ટ્રેડર્સ કેરેશનના પ્રમુખ જયેન્દ્રભાઈ તન્ના જણાવે છે કે, “વ્યવસાય વેરો (પ્રોફેશનલ ટેક્સ) ને નાબુદ કરવા વેપારીઓ સતત માંગ કરી રહ્યા છે. જી.એસ.ટી. લાગુ થયા બાદ રાજ્ય સરકારની આવકમાં ખુબ મોટો વધારો થયો છે. પ્રોફેશનલ ટેક્સ નાબુદ કરવામાં આવે તો પણ સરકારની આવકમાં ખાસ કોઈ ફર્ક પડે તેમ નથી. પરંતુ પ્રોફેશનલ ટેક્સ નાબુદ થાય તો વેપારીઓને અને અન્ય કરદાતાઓને ઘણો ફાયદો થાય તેમ હતો. પરંતુ આ બજેટમાં આ અંગે કોઈ જાહેરાત નાં થતા અમે આ બાબતે નિરાશ થયા છે.”

એમનેસ્ટી સ્કીમ (માફી યોજના) અંગે કોઈ જાહેરાત નહિ

જી.એસ.ટી. લાગુ થયા બાદ વેટ, સેલ્સ ટેક્સ, કેન્દ્રિય વેચાણ વેરા વગેરેમાં અનેક ડીમાંડ ઉભી છે. આ ડીમાંડના કેસો વર્ષો સુધી ચાલ્યા કરતા હોય છે. આ કેસોનો નિકાલ થાય તે માટે રાજ્ય સરકારને વેટ સહીત અન્ય જુના કાયદાઓ બાબતે માફી યોજના લાવવા ગુજરાત ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ, ધ ગુજરાત સ્ટેટ ટેક્સ બાર એસોસિએશન વગેરે અનેક સંસ્થાઓ દ્વારા માંગ કરવામાં આવી હતી. આ માંગનો પણ સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો નથી.

નાણાં પ્રધાનશ્રીએ જણાવ્યું કે વિકસિત ભારત ૨૦૪૭ના લક્ષ્ય સાથે ગુજરાત વિકસિત ગુજરાત ૨૦૪૭ તરફ ઝડપથી આગળ વધી રહ્યું છે અને આ બજેટ તે દિશામાં સંતુલિત અને પ્રગતિશીલ પ્રયાસ છે.

GST હેઠળ કારણ દર્શક નોટિશ-કાયદેસરની પ્રક્રિયા કે માત્ર એક યાંત્રિક ફોર્માલિટી?

By Axat Vyas

કારણ દર્શક નોટિશના મુળતત્વો
કાયદાના પાલનમાં કારણ દર્શક નોટિશ (Show Cause Notice-SCN)નું મહત્વ અનેકગણું છે. તે આરોપ લગાવનાર અધિકારીની તૈયારીઓ સ્પષ્ટ કરે છે અને કરદાતાને પોતાના તરફેણમાં દલીલો તથા પુરાવા રજૂ કરવાની વાજબી તક આપે છે. આ પ્રક્રિયાનું પૂર્ણ પાલન કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોને વાસ્તવમાં ફળીભૂત કરે છે. GST કાયદો સંપૂર્ણપણે ટેકનોલોજી-આધારિત છે, પરંતુ કારણ દર્શક નોટિશની જોગવાઈ કાયદામાં માનવીય તત્વની ખાતરી કરે છે અને કરદાતા-મિત્ર વાતાવરણને પ્રોત્સાહન આપે છે. તેમ છતાં, અનેક કિસ્સાઓમાં અધિકારીઓ આ જોગવાઈને માત્ર ઔપચારિકતા તરીકે, ઉપરી સૂચનાઓ અથવા સિસ્ટમ-જનરેટેડ અલોરિથમ પર આધાર રાખીને, વિના તપાસે મિકેનિકલ રીતે અમલમાં મૂકે છે. ક્યારેક આ અભિગમ કરદાતા-કેન્દ્રિત કરવ્યવસ્થાની ભાવનાને કમજોર બનાવે છે.

કોઈપણ ન્યાયિક અથવા અર્ધ-ન્યાયિક પ્રક્રિયામાં કારણ દર્શક નોટિશ માત્ર પ્રારંભિક પગલું નથી, પરંતુ સમગ્ર કાર્યવાહીનો પાયો છે. આ લેખમાં GST હેઠળ કારણ દર્શક નોટિશને ક્યારે કાયદેસર ગણવામાં આવે છે અને ક્યારે તેને અમાન્ય જાહેર કરી શકાય તેના મુખ્ય તત્વોની ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

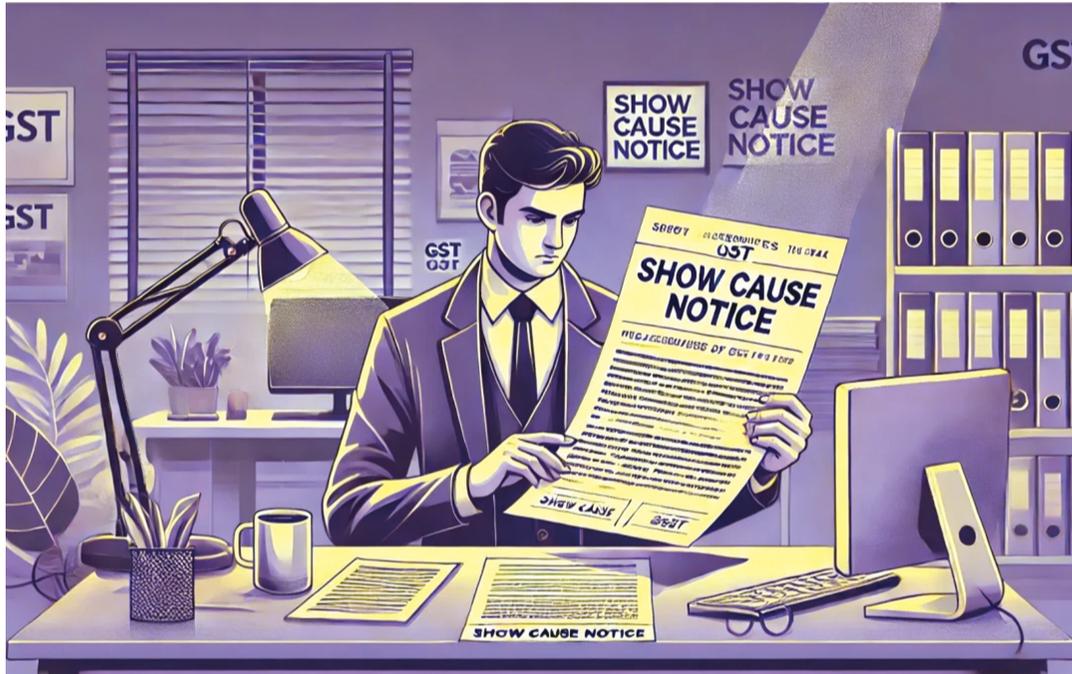
હકીકતે કારણ દર્શક નોટિશ કોઈ વહીવટી પત્ર નથી; તે રાજ્યસત્તા દ્વારા વ્યક્તિ સામે કરવામાં આવેલ પ્રથમ ઔપચારિક આક્ષેપ છે. અને આથી તેની કાનૂની પવિત્રતા જાળવવી દરેકની બંધારણીય ફરજ છે. આથી અધિકારી, વ્યવસાયિક અને કરદાતાએ કાનજીવુંક સમજવું જરૂરી છે કે GST અંતર્ગત કારણ દર્શક નોટિશને ક્યારે કાયદેસરની ગણાય છે અને ક્યારે કાયદા પ્રણાલીને ઉપરવટ જઈને અથવા તોછડી રીતે અપાયેલ ગણાય છે. આથી અત્યાર સુધીના ન્યાયિક સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં, હવે આપણે કારણ દર્શક નોટિશના કાનૂની તત્વોની સમીક્ષા કરીએ.

કારણ દર્શક નોટિશમાં આરોપો સ્પષ્ટ હોવા આવશ્યક છે. નોટિશ એક પ્રકારની “ચાર્જ શીટ” છે. તેમાં કરદાતા સામેનો ચોક્કસ આરોપ, સમયગાળો, વ્યવહાર, સંબંધિત કલમ અને ગણતરીની પદ્ધતિ સ્પષ્ટપણે દર્શાવવી જોઈએ. માત્ર “ITC ગેરપાત્ર છે” અથવા “ટેક્સ ઓછો ભર્યો છે” જેવું અસ્પષ્ટ લખવું કાયદેસર નથી.

સુપ્રીમ કોર્ટે Commissioner of Central Excise v. Brindavan Beverages (P) Ltd., (2007) 5 SCC 388માં સ્પષ્ટ કર્યું છે કે કારણ દર્શક નોટિશ સમગ્ર કેસનો પાયો છે; અસ્પષ્ટ આરોપો હોય તો આગળની કાર્યવાહી ટકી શકતી નથી. તેવી જ રીતે Gorkha Security Services v.

Govt. of NCT of Delhi, (2014) 9 SCC 105માં કોર્ટે કહ્યું કે પ્રસ્તાવિત પગલાં અને આરોપોની સ્પષ્ટતા વિનાની નોટિશ અમાન્ય છે. સિદ્ધાંત સ્પષ્ટ છે “vague notice is no notice.”

અધિકારી જે દસ્તાવેજો, ડેટા અથવા ત્રીજા પક્ષના નિવેદનો પર આધાર રાખે છે, તેની નકલ કરદાતાને આપવી ફરજિયાત છે. કોસ-એકઝામિનેશનની તક વિના આદેશ અમાન્ય છે. નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે વિવિધ ચુકાદાઓમાં, જેમાં Radha Krishan Industries v. State of Himachal Pradesh, (2021) 6 SCC 771નો સમાવેશ થાય છે, સ્પષ્ટ કર્યું છે કે સત્તાનો ઉપયોગ મિકેનિકલ રીતે નહીં પરંતુ વિચારપૂર્વક થવો જોઈએ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, માત્ર આપવા ખાતર અપાયેલ નોટિશ કાયદા મુજબની નોટિશ ન કહી શકાય અને આથી નોટિશ આપતા પહેલા અધિકારીએ હોમવર્ક કરવું સૌથી વધુ મહત્વનું અને ફરજિયાત ગણી શકાય તેવું કામ છે.

સુપ્રીમ કોર્ટે Andaman Timber Industries v. Commissioner of Central Excise, Kolkata-II, 2015 (324) ELT 641 (SC), Civil Appeal No. 4228 of 2006 (dated 02.09.2015)માં સ્પષ્ટ કર્યું છે કે કોસ-એકઝામિનેશનની તક વિના આદેશ કુદરતી ન્યાયનો ભંગ છે. Oryx Fisheries Pvt. Ltd. v. Union of India, (2010) 13 SCC 427માં પણ કોર્ટે નોટિશમાં વિચારપ્રક્રિયા સ્પષ્ટ દેખાવી જોઈએ તેમ જણાવ્યું છે.

નોટિશની ભાષા તટસ્થ હોવી જોઈએ. અધિકારીએ પહેલેથી જ કરદાતાને દોષિત ગણી લીધો હોય તેવી ભાષા અમાન્ય છે. અહીં એક સામાન્ય નિયમ છે કે કારણ દર્શક નોટિશ એક પ્રસ્તાવ છે ચુકાદો નથી. Siemens Ltd. v. State of Maharashtra, (2006) 12 SCC 33માં સુપ્રીમ કોર્ટે આ સિદ્ધાંત સ્થાપિત કર્યો છે.

GST કાયદાની કલમ ૭૫(૪)

CGST Act મુજબ, આદેશ પસાર કરતાં પહેલાં વ્યક્તિગત સુનાવણી આપવી ફરજિયાત છે. માત્ર લખિત તક પૂરતી નથી; તે અસરકારક હોવી જોઈએ. Dharampal Satyapal Ltd. v. Deputy Commissioner of Central Excise, (2015) 8 SCC 519માં સુપ્રીમ કોર્ટે સુનાવણીને ન્યાયનો અભિન્ન અંગ ગણાવી છે. The Assistant Commissioner of State Tax Ors. v. M/s Commercial Steel Limited, Civil Appeal No. 5121 of 2021, decided on 03.09.2021માં પણ વાજબી તક વિનાના આદેશને અમાન્ય ગણાવ્યો છે. ૨૪-૪૮ કલાકમાં જવાબ માંગવો “reasonable opportunity” નથી. તેવી જ રીતે ક્યાં દિવસ સુધીમાં કરદાતાએ જવાબ આપવાનો છે અને કરદાતાએ વ્યક્તિગત સુનાવણી માટે ક્યાં દિવસે અને ક્યાં સ્થળે જવાનું છે કે સુનાવણી ઓનલાઈન છે જેવી બાબતો પણ કારણ

cided on 03.09.2021માં બજવાણીની અસરકારકતા પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. કલકત્તા હાઈકોર્ટે M/s. Birla Brothers Private Limited v. Deputy Commissioner of Revenue, WPA No. 26252 of 2025, dated 24.11.2025ના કેસમાં સ્પષ્ટ કર્યું છે કે “Additional Notices and Orders” ટેબ અથવા hidden tabમાં અપલોડ કરેલી નોટિશને યોગ્ય બજવાણી ગણી શકાય નહીં. જો કે આવા અનેક ચુકાદાઓ પછી GSTN દ્વારા દરેક નોટિશ માટે એક જ ટેબ ફરજિયાત કરાયેલ છે પરંતુ હજુ પણ આ ટેબ પર જવું જ ફરજિયાત નથી આથી જો કરદાતા આ ટેબ ઓપન ન કરે તો તેઓને પોતાના ઉપર નોટિશ આવી છે કે કેમ તે ખબર પડતી નથી આથી કોઈ પણ નોટિશની નિર્ધારિત સુનાવણીના દિવસે કરદાતા દ્વારા કોઈ પ્રતીભાવ ન આવે તો કાયદાના પાલન કરવા જવાબદાર

પ્રશ્ન જ ન હોય, તો કરદાતા શું સ્પષ્ટતા આપે? જો નોટિશ સ્પષ્ટ ન હોય, તો તે નોટિશના આધારે થયેલો કોઈ પણ ઓર્ડર ટકી શકે નહીં. તેવી જ રીતે માત્ર હકીકતો અને કાનૂની દલીલો પરથી ક્યાં કારણે અધિકારી, જે તે કરદાતાને દોષી માને છે તે બાબતો પણ નોટિશમાં સ્પષ્ટ હોવી જોઈએ. માત્ર આંકડાકીય ટેબ્યુલેશન અને ગણતરીનો ઉલ્લેખ અને રકમનું માંગણું પ્રદર્શિત કરતી કોઈ નોટિશ કાયદેસરની બની જતી નથી.

DRC-01 માત્ર સારાંશ છે; તે વિગતવાર SCNનો વિકલ્પ નથી. ગૌહાટી હાઈકોર્ટે Md. Shoriful Islam v. The State of Assam, 2026 TAXSCAN (HC) 311, WP(C) No. 471 of 2026, dated 06.01.2026માં સ્પષ્ટ કર્યું છે કે માત્ર DRC-01 આપીને કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાય નહીં. અને “absence of notice” તરીકે જોવામાં આવે છે.

કલમ ૭૩ અને ૭૪ હેઠળ નોટિશ સમયમર્યાદામાં જ આપવી જોઈએ. CCE v. M.P. Steel Corporation, (2015) 7 SCC 58 અને Canon India Pvt. Ltd. v. Commissioner of Customs, (2021) 3 SCC 799માં સુપ્રીમ કોર્ટે limitation અને jurisdictionના મુદ્દાને મૂળભૂત ગણાવ્યા છે. અહીં ખાસ છે કે કલમ ૭૩ નાનકડી કે મોટી ભૂલ માટે છે જ્યારે કલમ ૭૪ કરચોરી માટે છે અને આથી જો કલમ ૭૪ હેઠળ નોટિશ આપવામાં આવી હોય અને તેમાં કરદાતાનું ગુનાહિત માનસ સાબિત કરવામાં ન આવ્યું હોય તો તે નોટિશ ન્યાયિક તપાસ હેઠળ ટકી શકવાની શક્યતા ઘટે છે. Uniworth Textiles Ltd. v. CCE, (2013) 9 SCC 753 જેવા કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્પષ્ટ કરેલ છે કે માત્ર ટેક્ષની ક્ષતિ કલમ ૭૪ હેઠળ નોટિશ પાત્રતા ઊભી નથી કરી શકતું. આથી આવી કલમોના ઉપયોગ વખતે અધિકારીએ નોટિશ મેળવનાર વ્યક્તિએ કોઈ ગુનો - કે કરચોરી કરી છે તે સાબિત પણ કરવું પડે છે.

કારણ દર્શક નોટિશ GST વ્યવસ્થામાં કુદરતી ન્યાયનો આધારસ્તંભ છે. તેમાં સ્પષ્ટતા, આધારભૂત દસ્તાવેજો, તટસ્થતા, વાજબી સુનાવણી, યોગ્ય સેવા અને સત્તાવાર ઓથેન્ટિકેશન હોવાં ફરજિયાત છે. આ તત્વો વિનાની નોટિશ Article 226 હેઠળ પડકારી શકાય છે.

“Justice must not only be done but must also appear to be done.” GSTમાં અધિકારીઓએ યાંત્રિક અભિગમને બદલે બુદ્ધિશક્તિ (application of mind)નો ઉપયોગ કરીને ન્યાયિક પ્રક્રિયાને મજબૂત બનાવવી જોઈએ. આમ કરવાથી કરદાતાનો કાયદા પરનો વિશ્વાસ જળવાઈ રહેશે.

અક્ષત વ્યાસ, જામનગર

(આ અખબાર પ્રકાશિત કરવામાં શક્ય તેટલી કાળજી લેવામાં આવેલ છે. છતાં આ લેખનાં વિચારો લેખકોના અંગત મંતવ્યો પર આધાર રાખે છે. ટેક્સ ટુડે માલિક અથવા તંત્રી આ અંગે કોઈ રીતે જવાબદાર રહેતા નથી.)

અંદાજપત્ર ૨૦૨૬માં જીએસટીના સૂચિત સુધારા

તારીખ ૧-૨-૨૦૨૬ના રોજ વર્ષ ૨૦૨૬-૨૭નું અંદાજપત્ર લોકસભામાં રજૂ કર્યાની સાથે કેન્દ્રીય નાણામંત્રી માનનીય શ્રીમતી નિર્મલા સીતારામને ફાઇનાન્સ બિલ, ૨૦૨૬ પણ લોકસભામાં રજૂ કરેલ છે. આ બિલમાં સેન્ટ્રલ ગૂડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૧૭માં કેટલાક સુધારા સૂચવવામાં આવ્યા છે. આવા જ સુધારા જે તે રાજ્યની વિધાનસભા દ્વારા જે તે રાજ્યના જીએસટી કાયદામાં પણ કરવામાં આવશે.

૧. કલમ ૧૫ની પેટા કલમ ૩ જે CGST કાયદાની જોગવાઈમાં Post sale discountના કિસ્સામાં Prior Agreement હોવો જોઈએ અને કેડિટ નોટ કે જે કલમ ૩૪ હેઠળ આપવામાં આવી છે આવી કેડિટ નોટને લગતી ઈનપુટ ટેક્સ કેડિટ પ્રાપ્ત કરનાર નોંધાયેલ વ્યક્તિએ ઈનપુટ ટેક્સ કેડિટનો ઘટાડો કરેલ હોય તથા કેડિટ નોટનું linking ઈસ્યુ થયેલ ટેક્સ ઈન્વોઈસ સાથે થવું જોઈએ એવી પૂર્વ-શરત જે હાલમાં છે. હવેથી સુધારો અમલમાં આવ્યા બાદ એકમાત્ર શરતનું પાલન જ કરવાનું રહેશે અને એ શરત એ છે કે Post sale discountના કિસ્સામાં કેડિટ નોટ કે જે કલમ ૩૪ હેઠળ જે આપવામાં આવી છે આવી કેડિટ નોટને લગતી ઈનપુટ ટેક્સ કેડિટ પ્રાપ્ત કરનાર નોંધાયેલ વ્યક્તિએ ઘટાડો કરેલ હોવો જોઈશે તેજ કિસ્સામાં સપ્લાયની કેડિટ નોટ કે જે ઈસ્યુ થયેલ છે એને માન્ય રાખી સપ્લાયરની આઉટવર્ડ લાયાબીલિટી ઘટાડવામાં આવશે. આમ આજે એક માત્ર શરત છે એનું પાલન કરવાનું રહેશે. Post sale discount ના કિસ્સામાં Prior Agreement હોવો જોઈએ અને કેડિટ નોટનું linking ઈસ્યુ થયેલ ટેક્સ ઈન્વોઈસ સાથે થવું જોઈએ એ શરત હવેથી રદ કરવાનું સૂચન થયું છે એવો સુધારો સૂચવાયો છે.

૨. CGST કાયદાની કલમ ૩૪ પેટા કલમ ૧ની જોગવાઈમાં કલમ ૧૫નો સંદર્ભ ઉમેરવામાં આવ્યો છે. કલમ ૩૪ની પેટા કલમ ૧ સેન્ટ્રલ ગૂડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૧૭ કે જે આવી જોગવાઈ જેમાં એવી પરિસ્થિતિ કે જ્યાં સપ્લાયર એક કે તેથી વધુ કેડિટ નોટ કે જે આઉટવર્ડ લાયાબીલિટી જે ટેક્સ ઈન્વોઈસ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવી છે. અહીં આવો સુધારો આપવામાં આવેલ ડિસ્કાઉન્ટ જે કલમ ૧૫ (૩)(b)નો ઉમેરો કરવામાં આવ્યો છે. કલમ ૧૫ (૩)(b) જેમાં Post sale discount કે જે કેડિટ નોટ બનવાની એક એવી ઘટના છે.

૩. કલમ ૫૪ની પેટા કલમ ૬ની CGST એક્ટ, ૨૦૧૭માં provisional refund કે એનું રિફંડ કે જે ઈન્વરટેડ ડ્યુટી સ્ટ્રક્ચરનું હોય એનો ઉમેરો કરી વ્યાપ વધારતો સુધારો સૂચવાયો છે. હાલમાં ૮૦% provisional refund ફક્ત ઝીરો રેટેડ સપ્લાયની રિફંડની માંગણીના દાવાઓ પૂરતો મર્યાદિત હતો હવે જે ફાઇનાન્સ બિલ, ૨૦૨૬માં સુધારો સૂચવાયો તે ૮૦% provisional refundનો લાભ એનું રિફંડ કે જે ઈન્વરટેડ ડ્યુટી સ્ટ્રક્ચર એટલે કે જ્યાં ઈનપુટનો ટેક્સ દર કે જે આઉટવર્ડના ટેક્સ દર કરતાં વધુ હોય. આ સુધારો ૮૦% provisional refundનો લાભ ઈન્વરટેડ ડ્યુટી સ્ટ્રક્ચરના રિફંડને પણ પૂરો પાડશે. આ સુધારો ૫૬મી જીએસટી કાઉન્સિલની બેઠકમાં લેવાયેલ નિર્ણયોમાંનો છે જેનો ઉદ્દેશ્ય લાભપત્ર સપ્લાયર્સને cash liquidity પૂરું પાડવાનો છે.

૪. કલમ ૫૪ની પેટા કલમ ૧૪ની CGST એક્ટ, ૨૦૧૭માંથી રિફંડ આપવાની ન્યૂનતમ મર્યાદા ને દૂર કરવામાં આવી છે કે જે એવા રિફંડની માંગણી કે જે માલ ભારત દેશની બહાર નિકાસ થયો હોય અને જે ટેક્સ ભરીને કરવામાં આવેલ હોય એ પરત્વેનો છે એવો સુધારો સૂચવાયો છે. હાલમાં, રિફંડની અરજી કે જે રૂ. ૧,૦૦૦થી ઓછી હોય તે દાખલ કરવામાં આવતી નહોતી પરંતુ આ નવો સુધારો રિફંડની અરજી રૂ. ૧,૦૦૦થી ઓછી હોય અને તે રિફંડની અરજી માલનો નિકાસ કે જે ટેક્સ ભરીને કરવામાં આવેલ છે એમને રિફંડનો લાભ આપશે જેને કારણે નાના નિકાસકર્તાને રિફંડ મળશે અને આ સુધારો ૫૬મી જીએસટી કાઉન્સિલની બેઠકમાં લેવાયેલ નિર્ણયોમાંનો છે જે નાના નિકાસકર્તાને રિફંડનો લાભ અપાવશે.

અમલીકરણની તારીખ

ઉપરોક્ત ઉલ્લેખ કરાયેલ સુધારાઓ કે જે લોકસભામાં ફાઇનાન્સ બિલ, ૨૦૨૬ હેઠળ રજૂ થયેલ છે અને આવા જ સુધારા જે તે રાજ્યની વિધાનસભા દ્વારા જે તે રાજ્યના

જીએસટી કાયદામાં પણ કરવામાં આવશે જેના માટે રાજ્યો જાહેરનામાઓ જે તે સમયે પ્રકાશિત કરશે જેમાં અમલીકરણની તારીખ જાહેર કરવામાં આવશે.

૫. કલમ ૧૦૧A CGST એક્ટ, ૨૦૧૭માં પેટા કલમ ૧A નવી દાખલ કરવામાં આવેલ છે જેના અંતર્ગત સેન્ટ્રલ ગવર્નમેંટ, નેશનલ અપેલેટ ઓથોરિટી કે જેની રચના થઈ નહીં હોય એવી પરિસ્થિતિમાં હાલની Existing Authorityને નોટિફિકેશન દ્વારા અપીલ સાંભળવાની સત્તા કલમ ૧૦૧B CGST એક્ટ, ૨૦૧૭ અન્વયે આપવામાં આવશે અને પેટા કલમ ૨ થી ૧૩ લાગુ પડશે નહીં જ્યાં ટ્રીબ્યુનલને પેટા કલમ ૧A હેઠળ સત્તા આપવામાં આવી છે. પેટા કલમ ૧A માં Explanation ઉમેરવામાં આવ્યું છે જે Existing Authorityમાં ટ્રીબ્યુનલ સમાવિષ્ટ છે એવો ખુલાસો કરવામાં આવેલ છે. કલમ ૧૦૧A CGST એક્ટ, ૨૦૧૭માં તા. ૦૧-૦૪-૨૦૨૬ અમલમાં આવશે. આ સુધારો કલમ ૧૦૧Aમાં પેટા કલમ ૧Aને નવી દાખલ કરે છે જે ગવર્નમેંટને સત્તા આપે છે જે હાલની Existing Authority કે જેમાં હવે ટ્રીબ્યુનલ પણ સમાવિષ્ટ છે જે એવી અપીલની સુનાવણી આપવી કે જેમાં conflicting એડવાન્સ રૂલિંગ કે જે અપેલેટ ઓથોરિટી ઓફ એડવાન્સ રૂલિંગ (AAAR) દ્વારા અલગ અલગ રાજ્યો તથા કેન્દ્રસાક્ષિત પ્રદેશને આપવામાં આવ્યું છે એવી અપીલની સુનાવણી આપવી જ્યાં સુધી નેશનલ અપેલેટ ઓથોરિટી ઓફ એડવાન્સ રૂલિંગ (NAAAR)ની રચના થાય નહીં.

બીજા શબ્દોમાં કહી એ તો NAAARની રચના થાય ત્યાં સુધી વિવિધ રાજ્યો/કેન્દ્રસાક્ષિત પ્રદેશો માટે AAAR દ્વારા આપવામાં આવેલા વિરોધાભાસી એડવાન્સ રૂલિંગ સામે અપીલ હાથ ધરવા માટે સરકારને ટ્રીબ્યુનલ સહિત કોઈપણ હાલની સત્તાને સશક્ત બનાવવા માટે કલમ ૧૦૧Aમાં પેટા-કલમ (1A) ઉમેરવાનો પ્રસ્તાવ સૂચવાયો છે. આ સુધારા નો હેતુ GSTATને આવા વિવાદના મુદ્દાઓ સાંભળવા માટે સશક્ત બનાવવાનો છે.

૬. કલમ ૧૩ ઈન્ટીગ્રેટેડ ગૂડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૧૭ની પેટા કલમ ૮માં આવેલ (b) રદ કરવામાં આવી છે. નવો સુધારો એવું સૂચવે છે કે intermediary servicesના કિસ્સામાં પ્લેસ ઓફ સપ્લાય કલમ ૧૩ ઈન્ટીગ્રેટેડ ગૂડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૧૭ની પેટા કલમ ૨ હેઠળ નક્કી કરવામાં આવશે જે મુજબ લોકેશન ઓફ recipient of servicesને ગણવામાં આવશે. આનાથી મધ્યસ્થી સેવાઓના સપ્લાયર્સ નિકાસ સંબંધિત લાભોનો દાવો કરી શકશે, કારણ કે સપ્લાય સ્થળ ભારતની બહાર હોવાથી સેવાઓની નિકાસની મુખ્ય શરત હવે પૂર્ણ થશે. આનાથી કરદાતા અને વિભાગ વચ્ચે રિફંડ દાવાઓના ઈનકાર અંગેના વિવાદો પણ ટાળી શકાશે પરિણામે વિવાદની પરિસ્થિતિ ઉદભવશે નહિ કે હાલમાં ભારત દેશમાં કોલ સેન્ટર સર્વિસ આપતી સેવામાં ચાલુ છે. ફક્ત આ સુધારો જ એવો છે જેને ફાઇનાન્સ બિલ, ૨૦૨૬ રાષ્ટ્રપતિની સંમતિ પ્રાપ્ત થયાની તારીખ થી અમલી બનશે.

સમાપન ટિપ્પણીઓ

ઉપરોક્ત ચર્ચાથી સ્પષ્ટ થાય છે કે, ફાઇનાન્સ બિલ, ૨૦૨૬ દ્વારા જીએસટી કાયદામાં સૂચવાયેલા સુધારાઓ કરદાતાઓ માટે પ્રક્રિયાત્મક સરળતા, રિફંડની ઝડપી ઉપલબ્ધતા તથા વિવાદોમાં ઘટાડો લાવવાના દિશામાં મહત્વપૂર્ણ પગલા છે. ખાસ કરીને પોસ્ટ સેલ ડિસ્કાઉન્ટ, પ્રોવિઝનલ રિફંડ, ઈન્વર્ટેડ ડ્યુટી સ્ટ્રક્ચર તથા મધ્યસ્થ સેવાઓના પ્લેસ ઓફ સપ્લાય સંબંધિત સુધારાઓ વ્યવહારુ અને વેપાર અનુકૂળ સાબિત થશે. આ સુધારાઓનો મુખ્ય ઉદ્દેશ કરદાતાઓની કેશ ફ્લો સ્થિતિમાં સુધારો લાવવાનો, નાના નિકાસકારોને રાહત આપવાનો અને કાયદાકીય અનિશ્ચિતતા ઘટાડવાનો છે. જો આ સુધારાઓ યોગ્ય રીતે અને સમયસર અમલમાં મૂકવામાં આવશે તો જીએસટી વ્યવસ્થામાં પારદર્શિતા અને વિશ્વસનીયતા વધશે તથા "Ease of Doing Business"ના લક્ષ્યને સિદ્ધ કરવામાં મદદરૂપ થશે. આથી, કરદાતાઓ અને વ્યાવસાયિકોએ આ સુધારાઓને ધ્યાનમાં રાખી પોતાની કર યોજના અને પાલન પ્રક્રિયાઓને સમયસર અપડેટ કરવી અત્યંત આવશ્યક છે.

એડવોકેટ ઝલક સોહિલ દલાલ, સુરત
એડવોકેટ & ટેક્સ કન્સલ્ટન્ટ-૯૦૯૯૪૩૦૫૭૨

સર્વે દરમિયાન મળેલા વધારાના સ્ટોક માટે સીધી જમી કરી શકાય નહીં: અલાહાબાદ હાઈકોર્ટ GST હેઠળ યોગ્ય કલમથી જ કાર્યવાહી કરવી ફરજિયાત અલાહાબાદ હાઈકોર્ટ

GST કાયદાની અમલવારી દરમિયાન અધિકારીઓ દ્વારા લેવાતી કડક કાર્યવાહી અંગે કરદાતાઓમાં લાંબા સમયથી અસમંજસ અને ભયની સ્થિતિ જોવા મળે છે. ખાસ કરીને સર્વે દરમિયાન "વધારાનો સ્ટોક" મળ્યો હોવાનું કહીને સીધી જ જમી (confiscation) અને દંડની કાર્યવાહી કરવામાં આવતી હતી. આ સંદર્ભમાં High Court of Judicature at Allahabad દ્વારા આપવામાં આવેલો તાજેતરનો ચુકાદો કરદાતાઓ માટે મોટી રાહત લઈને આવ્યો છે.

કેસની પૃષ્ઠભૂમિ

આ કેસમાં M/s Raghuvansh Agro Farms Ltd. ના વ્યાવસાયિક સ્થળે જાન્યુઆરી ૨૦૧૮માં GST વિભાગ દ્વારા સર્વે કરવામાં આવ્યો હતો. સર્વે દરમિયાન-

- કોઈ વાસ્તવિક તોલમાપ (actual weighment) કર્યા વિના,
- "વધારાનો સ્ટોક" હોવાનું અનુમાન લગાવવામાં આવ્યું, અને તેના આધારે વિભાગે CGST એક્ટની કલમ ૧૩૦ (જમી) સાથે કલમ ૧૨૨ (દંડ) હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી.
- કંપનીનો મુખ્ય વાંધો એ હતો કે: જો સ્ટોક ખાતામાં નોંધાયેલો ન હોય, તો કાયદો સ્પષ્ટ રીતે કલમ ૭૩ અથવા ૭૪ હેઠળ કાર્યવાહી કરવાની જોગવાઈ કરે છે,
- કલમ ૧૩૦ જેવી કડક જોગવાઈઓનો સીધો ઉપયોગ કાયદેસર નથી.

કોર્ટ સમક્ષ મુખ્ય કાનૂની પ્રશ્ન

શું સર્વે દરમિયાન મળેલા વધારાના સ્ટોકના કેસમાં સીધી જમી (Section 130) કરી શકાય કે પછી નિયમિત કર નિર્ધારણની પ્રક્રિયા (Section 73/74) અપનાવવી ફરજિયાત છે?

હાઈકોર્ટની સ્પષ્ટ વ્યાખ્યા

અલાહાબાદ હાઈકોર્ટે GST કાયદાની રચનાને "Complete Code" તરીકે ઓળખાવી અને નીચે મુજબ સ્પષ્ટ કર્યું

- ◆ કલમ ૩૫(૬)નું મહત્વ CGST એક્ટની કલમ ૩૫(૬) કહે છે કે: જો નોંધાયેલ વ્યક્તિ માલનો યોગ્ય હિસાબ ન રાખે,
- તો અધિકારીને ટેક્સ નિર્ધારણ માટે કલમ ૭૩ અથવા ૭૪ લાગુ કરવી પડશે.

◆ કલમ ૧૩૦નો અયોગ્ય ઉપયોગ

કોર્ટે સ્પષ્ટ શબ્દોમાં જણાવ્યું કે:

- જ્યારે કાયદામાં ચોક્કસ પરિસ્થિતિ માટે સ્પષ્ટ પ્રક્રિયા આપવામાં આવી હોય,
- ત્યારે અધિકારીઓ વધુ કડક કલમ (૧૩૦-Confiscation) નો સહારો લઈ શકતા નથી.

અથવા કહીએ તો, "Excess stock automatic confiscation"

અગાઉના ચુકાદાઓનો આધાર

આ મુદ્દો નવો નથી, એમ કોર્ટે નોંધ્યું. અગાઉ પણ-

- Vijay Trading Company કેસમાં,
- PP Polyplast Pvt. Ltd. કેસમાં,

આ જ હાઈકોર્ટે અને બાદમાં સુપ્રીમ કોર્ટે પણ સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે:

વધારાના સ્ટોકના કેસમાં કલમ ૧૩૦ લાગુ પડી શકતી નથી.

હાલના કેસમાં પણ રાજ્ય સરકારના વકીલ આ કાનૂની સ્થિતિનો ઈનકાર કરી શક્યા નહીં.

અંતિમ નિર્ણય

હાઈકોર્ટે-

- GST વિભાગ દ્વારા પસાર કરાયેલા બંને આદેશોને રદ (quash) કર્યા,
- કંપની દ્વારા જમા કરાયેલ રકમ એક મહિનામાં પરત કરવાની સૂચના આપી,
- અને સિટ પિટિશન મંજૂર કરી.

વેપારીઓ અને ઉદ્યોગ માટે શું સંદેશ?

નાણાકીય દ્રષ્ટિએ આ ચુકાદો બહુ મહત્વપૂર્ણ છે

- GST અધિકારીઓની અતિશય કડક કાર્યવાહી પર અંકુશ લાવે છે,
- સર્વે અને તપાસ દરમિયાન કાયદાની મર્યાદામાં રહીને કાર્યવાહી કરવાની ફરજ પર ભાર મૂકે છે,
- નાના અને મધ્યમ વેપારીઓ માટે વિશ્વાસ અને રાહત બંને પૂરું પાડે છે.

GST કાયદાનો હેતુ કર વસૂલાત છે, દહેશત ફેલાવવાનો નહીં. અલાહાબાદ હાઈકોર્ટનો આ ચુકાદો એ સ્પષ્ટ સંદેશ આપે છે કે કાયદાની પ્રક્રિયા છોડીને દંડાત્મક શોર્ટકટ અપનાવવાની મંજૂરી નથી. આવનારા સમયમાં GST સર્વે અને જમીની કાર્યવાહી સામે આ ચુકાદો કરદાતાઓ માટે મજબૂત ન્યાયિક ઢાલ બની રહેશે. જી.એસ.ટી. તપાસ દરમિયાન સામાન્ય રીતે સ્ટોક જમી કરવા અંગે ડરાવવામાં આવતા હોય તેવા કિસ્સામાં આ કેસ ઉપયોગી સાબિત થઈ શકે છે.

સવાલ આપના જવાબ 'ટેક્સ ટુડે' એક્સપર્ટના

તા. ૨૧.૦૨.૨૦૨૬
જી.એસ.ટી.

એક ક્લાઈન્ટ પાસે ૩ માળની માલિકીની બિલ્ડિંગ છે જેમાં ૧૨થી૧૫ રૂમ, ફર્નિચર, ફક્શન હોલ, ફિટનેસ તેમજ વાસણ લાઈટિંગ મંડપ ફલ ની સગવડ છે. લગ્ન કે ધાર્મિક સામાજિક પ્રસંગમાં જગ્યા ૨-૩ દિવસ કે પ્રસંગ ની જરૂરિયાત મુજબ ઉપયોગ કરવા આપે છે જે બદલ ભાડું લે છે (છ માસ થી શરૂ કરેલ છે) અને હજુ ટર્નઓવર/receipt પ લાખ આસપાસ છે. તેઓ સ્વેછીક રજી. લેવા માંગે છે. તો GST રજિસ્ટ્રેશન લેતી વખતે SAC ૯૯૭૨૧૨ લાગુ પડે કે અન્ય કોઈ? અને ૫૦ લાખ થી ઓછી રીસીપ્ટ હોય તો કોમ્પીઝિશન સ્કીમ ઓપ્ટ કરી શકાય? એટલે કે GSTની કલમ 10-2A (d) પ્રમાણે આવી સર્વિસને 5% સ્કીમનો લાભ મળે એવું કઈ સ્પેસિફિક નોટીફિકેશન છે? આપનો કાયદાકીય અભિપ્રાય આપવા વિનંતી.

— ધર્મેશ પરમાર,
ટેક્સ કન્સલ્ટન્ટ, જુનાગઢ

જવાબ હા, તમારા અસીલ દ્વારા આપવામાં આવતી સેવા SAC 997212 જ લાગુ પડશે. જી.એસ.ટી. કાયદાની કલમ 10(2A) હેઠળ ૫૦

લાખ સુધીની રીસીપ્ટ હોય તો આપના અસીલ કમ્પોઝિશન સ્કીમ પણ ઓપ્ટ કરી ૬% વેરો ભરવા જવાબદાર બને તેવો અમારો મત છે.

CBIC નોટીફિકેશન નં.૫/૨૦૨૫ તા.૧૬/૦૧/૨૦૨૫ થી સ્પેસિફિક યુનિટ માટે જી.એસ.ટી. રેઈટ ની નવી જોગવાઈ લાગુ કરેલ છે. આ માટે અમારા પ્રશ્નો નીચે મુજબ છે.

— જે.વી. પટેલ એન્ડ કુ., જેતપુર
આ જોગવાઈ હોટેલ અને રેસ્ટોરન્ટની સેવા આપતા યુનિટને જ લાગુ પડે કે માત્ર હોટેલ(રહેણાંક) સેવા આપતા યુનિટ ને પણ લાગુ પડે.

જવાબ: આ નોટીફિકેશન હોટેલ અને રેસ્ટોરન્ટ બંને હોય તેવા યુનિટને જ લાગુ પડે. માત્ર હોટેલ રહેણાંક સ્કીમની સેવા પૂરી પાડતી હોય તેમને લાગુ પડે નહિ.

Tax Today Experts

CA Monish Shah, Ahmedabad
CA Divyesh Sodha, Porbandar
Adv. Lalit Ganatra, Jetpur
Adv. Bhavya Popat, Una

રૂમ દીઠ રૂ.૭૫૦૦ થી વધુ ભાડું વસુલતા યુનિટને સ્પેસિફિક યુનિટ માટે અરજી કરવી ફરજિયાત છે કે મરજિયાત છે.

જે હોટેલને પાછલા વર્ષમાં કોઈ પણ એક રૂમનું ભાડું ૭૫૦૦ થી ઉપર થયું હોય તેવા યુનિટ ફરજિયાત (By Default) “સ્પેસિફિક યુનિટ” ગણાશે. તેમના માટે કોઈ અરજી કરવી ફરજિયાત નથી. જે હોટેલ મરજિયાત રીતે (પાછલા વર્ષમાં ભાડું કોઈ રૂમનું ૭૫૦૦ થી વધુ નાં થયું હોય તો પણ) “સ્પેસિફિક પ્રીમાઈસીસ” તરીકે ૧૮% વેરો ઉઘરાવવા માંગતી હોય તેમના માટે અરજી કરવી ફરજિયાત છે તેવો અમારો મત છે.

જો મરજિયાત હોય તો આવા યુનિટ માટે જી.એસ.ટી. નો રેઈટ

1. A) અમુક રૂમ નું ભાડું રૂ.૭૫૦૦ થી ઓછું હોય અને
2. B) અમુક રૂમ નું ભાડું રૂ.૭૫૦૦ થી વધુ હોય તો

બંને માટે ક્યો ક્યો રેઈટ લાગુ પડે?

જવાબ: નોટીફિકેશન ૫/૨૦૨૫ એ હોટેલ સાથે સલગ્ન રેસ્ટોરન્ટ ના જી.એસ.ટી. ના દરો નક્કી કરે છે, રૂમ માટેના જી.એસ.ટી. દરો નક્કી કરતું નથી. આમ, પાછલા વર્ષમાં એટલે કે ૨૦૨૪-૨૫માં કોઈ એક પણ હોટેલના રૂમ ૭૫૦૦/- ઉપર વેચાણ થયેલ હોય તો સમગ્ર વર્ષના રેસ્ટોરન્ટના દર ૧૮% થઈ જાય છે. રૂમ માટેના જી.એસ.ટી. દરો તો ૭૫૦૦ સુધી ૫% (ITC વગર) (નોટીફિકેશન ૧૫/૨૦૨૫, તા. ૨૨.૦૮.૨૦૨૬ થી) અને તેના ઉપર ૧૮% જ રહેશે.

રૂ.૭૫૦૦ થી ઓછું ભાડું વસુલતા યુનિટ ૫%ને બદલે ૧૮% જી.એસ.ટી. વસુલ કરવા માંગતા હોય તો સ્પેસિફિક યુનિટ માટે અરજી કરવી પડે ?

જવાબ: હા, ૭૫૦૦/-થી ઓછુ રૂમ ભાડું વસુલ કરતી હોટેલ દ્વારા જો સ્પેસિફિક પ્રીમાઈસીસ તરીકે ૧૮% જી.એસ.ટી. ઉઘરાવવા માંગતા હોય તો અરજી કરવી જરૂરી છે.

“ડિસ્ક્લેમર” (ખાસ નોંધ)

૧. ‘ટેક્સ ટુડે’માં પૂછવામાં આવતા દરેક પ્રશ્નોના જવાબ એક્સપર્ટસ પોતાના જે તે વિષય ઉપરના અભિપ્રાય સ્વરૂપે આપે છે. આ અભિપ્રાય ઉપર અમલ કરવો કે નાં કરવો તે વાંચનારની મુનસફી ઉપર આધાર રાખે છે. આ જવાબોને અનુસરીને કોઈ વાંચકને કોઈ સીધી કે આડકતરી રીતે નુકસાન થાય તો તેના માટે ‘ટેક્સ ટુડે’ એક્સપર્ટસ કે ‘ટેક્સ ટુડે’ કોઈ પણ રીતે જવાબદાર બનતા નથી.
૨. ‘ટેક્સ ટુડે’માં પૂછવામાં આવતા પ્રશ્નો પૈકી વેરોના દર બાબતના પ્રશ્નો જે તે વસ્તુ કે સેવા બાબતના દર અંગેના વ્યક્તિગત અભિપ્રાય છે તેમ સમજવું જરૂરી છે.
૩. આ કોલમમાં કોઈ પ્રશ્ન પૂછવા taxtodayuna@gmail.com પર ઈ મેઈલ કરવા વિનંતી.

વિવિધ નાણાકીય વર્ષોને એકસાથે ગણીને GST નોટિસ આપી શકાય નહીં બોમ્બે હાઈકોર્ટનો મહત્વપૂર્ણ ચુકાદો

બોમ્બે હાઈકોર્ટ (ગોવા બેંચ)એ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં કહ્યું છે કે એક જ શો-કોઝ નોટિસ દ્વારા અનેક નાણાકીય વર્ષોને “કલબ” અથવા “બંચ” કરીને GSTની કાર્યવાહી શરૂ કરવી કાયદેસર નથી. કોર્ટે આવી નોટિસોને જુરિસ્ડિક્શન વગરની (without jurisdiction) ગણાવીને રદ કરી છે.

કેસની પૃષ્ઠભૂમિ

આ કેસમાં રિયલ એસ્ટેટ ક્ષેત્રે કાર્યરત ડેવલપર્સ સામે FY 2017-18 થી FY 2023-24 સુધીના સમયગાળાને એકસાથે ગણીને CGST અધિનિયમની કલમ ૭૪ અને ૭૪A હેઠળ શો-કોઝ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી. નોટિસમાં-

- જ મીનમાલિકને આપવામાં આવેલી કન્સ્ટ્રક્શન સેવાઓ પર GST,
  - પૂર્ણતા પ્રમાણપત્ર પછી ટ્રાન્સફર થયેલા ફ્લેટ્સ સંબંધિત ITC રિવર્સલ,
  - TDR/FSI સેવાઓ પર રિવર્સ ચાર્જ મિકેનિઝમ હેઠળ GST,
- જેમા કરોડો રૂપિયાની ડિમાન્ડ દર્શાવવામાં આવી હતી.

મુખ્ય કાનૂની મુદ્દો

કોર્ટ સમક્ષ મુખ્ય પ્રશ્ન એ હતો કે- શું CGST એક્ટ, ૨૦૧૭ હેઠળ વિવિધ નાણાકીય વર્ષોના ટેક્સ પિરિયડને એક જ શો-

કોઝ નોટિસમાં સામેલ કરી શકાય?

કોર્ટની મહત્વપૂર્ણ વ્યાખ્યા

બેંચે CGST એક્ટની યોજના (Scheme of the Act)નું વિસ્તૃત વિશ્લેષણ કર્યું અને ખાસ કરીને નીચેના મુદ્દાઓ પર ભાર મૂક્યો

◆ "Tax Period" અને "Return"નો અર્થ CGST એક્ટ મુજબ:

- Tax Period એટલે જે સમયગાળા માટે રિટર્ન ફાઇલ કરવાનું હોય,
- દરેક નાણાકીય વર્ષ માટે અલગ-અલગ માસિક/વાર્ષિક રિટર્નની વ્યવસ્થા છે,
- આથી દરેક નાણાકીય વર્ષ એક સ્વતંત્ર એકમ (independent unit) બને છે.

◆ લિમિટેશનનો પ્રશ્ન

કલમ ૭૩(૧૦) અને ૭૪(૧૦) હેઠળ:

- દરેક નાણાકીય વર્ષ માટે લિમિટેશન અલગ રીતે લાગુ પડે છે,
- અનેક વર્ષોને એકસાથે ગણીને નોટિસ આપવાથી લિમિટેશન સ્કીમ નિષ્ફળ બને છે.

◆ કરદાતાના અધિકારો

કોર્ટે એ નોંધ્યું કે:

- અલગ-અલગ વર્ષો માટે કરદાતા અલગ પ્રકારની દલીલો અને બચાવ રજૂ કરી શકે છે,
- સંયુક્ત નોટિસથી કરદાતાને વર્ષ-વિશિષ્ટ જવાબ આપવાનો અવસર છીનવાઈ જાય છે, જે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના વિરુદ્ધ છે.

અન્ય હાઈકોર્ટના ચુકાદાઓનો સહારો

ગોવા બેંચે આ મુદ્દે પહેલેથી આવેલા ચુકાદાઓ પર પણ આધાર રાખ્યો, જેમાં-

- મદ્રાસ હાઈકોર્ટ (Titan Company Ltd. અને RA Co. કેસ),
- કેરળ હાઈકોર્ટ (Tharayil Medicals કેસ),
- કર્ણાટક હાઈકોર્ટ,

દ્વારા પણ મલ્ટિપલ ફાઇનાન્સિયલ યર માટે કોમ્પોઝિટ શો-કોઝ નોટિસને અયોગ્ય ઠેરવવામાં આવી છે.

દિલ્હી હાઈકોર્ટના ચુકાદાથી તફાવત

રેવન્યુએ દિલ્હી હાઈકોર્ટના Ambika Traders કેસનો સહારો લીધો હતો, પરંતુ ગોવા બેંચે સ્પષ્ટ કર્યું કે તે કેસ ફોઝ અને ખોટી ITC કલેમ પર આધારિત હતો અને હાલના કેસના તથ્યો સાથે સરખાવા યોગ્ય નથી.

અંતિમ નિર્ણય

કોર્ટે એ સ્પષ્ટ રીતે કહ્યું:

GST કાયદામાં વિવિધ નાણાકીય વર્ષોને એકસાથે

ગણીને શો-કોઝ નોટિસ જારી કરવાની કોઈ જ વ્યવસ્થા નથી. આવી કાર્યવાહી જુરિસ્ડિક્શન વગરની છે.

આથી,

- સંયુક્ત શો-કોઝ નોટિસ રદ કરવામાં આવી,
- રિટ પિટિશન મંજૂર કરવામાં આવી.

કરદાતાઓ અને પ્રોફેશનલ્સ માટે અસર

આ ચુકાદો ખાસ કરીને:

- રિયલ એસ્ટેટ,
- મેન્યુફેક્ચરિંગ,
- સર્વિસ સેક્ટર,

માટે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે, જ્યાં **ઉચ્ચકક્ષા દ્વારા લાંબા સમયગાળાની સંયુક્ત નોટિસો સામાન્ય બની ગઈ હતી.

હવે સ્પષ્ટ છે કે દરેક નાણાકીય વર્ષ માટે અલગ-અલગ **જાણકારી નોટિસ જારી કરવી ફરજિયાત છે.

સંપાદકની નોંધ

આ ચુકાદો GST કાયદાની "Tax Period centric" ફિલોસોફીને મજબૂત બનાવે છે અને કરદાતાઓને અનિયંત્રિત તથા વ્યાપક તપાસથી મહત્વપૂર્ણ રાહત આપે છે. આવનારા સમયમાં આ નિર્ણયને અન્ય હાઈકોર્ટ્સ અને ટ્રિબ્યુનલ્સમાં મજબૂત ન્યાયિક આધાર તરીકે કરવામાં આવશે.

સંપાદક: ભવ્ય પોપટ, ટેક્સ એડવોકેટ